

سرشناسه	شکری مقدم، اصغر، ۱۳۶۴
عنوان و نام پدیدآور	رقابت قدرتهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در آسیای مرکزی و قفقاز (۱۹۹۱-۲۰۰۰) / مولف اصغر شکری مقدم
مشخصات نشر	تهران: شمیم دانش، ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری	۳۲۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۵۶۰-۰۰-۳
وضعیت فهرست‌نویسی	ف. ا.
موضوع	آسیای مرکزی - سیاست و حکومت، ۱۹۹۱ - ۲۰۰۰ م.
موضوع	قفقاز - سیاست و حکومت - ۱۹۹۱ - ۲۰۰۰ م.
رده‌بندی کنگره	۹۵۸/۰۴۲۹ : ۱۳۹۱
رده‌بندی دیویی	۳۰۱۸۶۸۱
شماره کتابشناسی ملی	

عنوان کتاب	رقابت قدرتهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در آسیای مرکز و قفقاز (۱۹۹۱-۲۰۰۰)
مؤلف	اصغر شکری مقدم
ناشر	شمیم دانش
شمارگان	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۲
قیمت	۹۰۰۰ تومان
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۳۵۶۰-۰۰-۳

تقدیر و تشکر

در تهیه و نگارش این پژوهش ضمن بهره مندی از توفیق و عنایت الهی، از مساعدت اساتید بزرگوار و دوستان ارجمندی بهره مند شده ام، که لازم است مراتب امتنان و سپاسگزاری خویش را نسبت به تک تک آنان اعلام دارم. لذا از اساتید محترم گروه علوم سیاسی دانشگاه اصفهان، به خصوص «جناب آقای دکتر نوذر شفیع»، «جناب آقای دکتر حسین مسعودنیا»، «جناب آقای دکتر سید امیرمسعود شهرام نیا» و «جناب آقای دکتر سید جواد امام جمعه زاده» که رسم تفکر و نگارش علمی را به بنده آموختند، کمال تشکر و قدردانی را دارم. هم چنین از «جناب آقای حاج علی شکری مقدم» و «جناب آقای مهندس علی زارع» سپاسگزاری می کنم، که اگر تشویق ها و دلگرمی های ایشان نبود، این پژوهش در حد یک طرح باقی می ماند. از «جناب آقای تیمور شکری مقدم» که همیشه خود را مدیون ایشان می دانم و «جناب آقای صیدنور شکری مقدم» که با تلاش های خود فرصت نوشتن این پژوهش را برای بنده فراهم نمودند، تشکر می کنم. از «جناب آقای مراد باباعلی» صمیمانه تشکر می کنم، که با ارائه منابع و کتاب های ارزشمند، آخرین گره این پژوهش به دست توانای ایشان باز شد. هم چنین از «سرکار خانم مهندس کبری زارع» و «سرکار خانم مرضیه شکری مقدم» بسیار ممنونم، که ویراستاری و تایپ کتاب را بر عهده داشتند. مسلم است مسؤولیت هرگونه خطا و کاستی در این نوشتار بر عهده نگارنده می باشد.

اصغر شکری مقدم

اردیبهشت ۱۳۹۱

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۵
فصل اول.....	۱۹
بحث تئوریک.....	۱۹
۱-۱- مقدمه.....	۱۹
۲-۱- مفهوم اتحادها.....	۲۲
۳-۱- انواع اتحادها.....	۲۹
۱-۳-۱- اتحادهای طبیعی.....	۲۹
۲-۳-۱- اتحادهای حفظ وضع موجود.....	۲۹
۳-۳-۱- اتحادهای تجدیدنظرطلبانه.....	۳۰
۴-۳-۱- اتحادهای دو منظوری.....	۳۰
۵-۳-۱- اتحادهای عقیم.....	۳۱
۴-۱- تأثیر رویکردهای سیاست خارجی بر امنیت اتحادها.....	۳۳
۱-۴-۱- رویکرد تجدید نظر طلبی.....	۳۳
۲-۴-۱- رویکرد حفظ وضع موجود.....	۳۳
۵-۱- نقش اتحادها در روابط بین‌الملل، به عنوان یکی از نمونه‌های قدرت.....	۳۴
۶-۱- علل گرایش کشورها به تشکیل اتحادها.....	۳۸
۷-۱- اتحادها و نظام بین‌الملل.....	۴۰
۸-۱- نقش نیازهای داخلی در تشکیل اتحادها.....	۴۱
۹-۱- تأثیر تهدیدهای خارجی در ایجاد اتحادها.....	۴۲
۱۰-۱- اتحادها در نظام توازن قدرت.....	۴۶
۱-۱۰-۱- مفهوم موازنه ی قدرت.....	۴۶
۲-۱۰-۱- توازن عمومی و توازن محلی.....	۴۹
۳-۱۰-۱- شیوه ی عمل نظام موازنه ی قدرت.....	۴۹
۴-۱۰-۱- اتحادها در نظام توازن قدرت.....	۵۲
۱۱-۱- شکل گیری ضد اتحادها در مقابل اتحادها.....	۵۴

فصل دوم.....	۵۹
آسیای مرکزی و قفقاز.....	۵۹
۱- آسیای مرکزی (Central Asia).....	۵۹
۱-۱- ترکستان شرقی.....	۶۰
۱-۲- ترکستان غربی.....	۶۰
۲- قفقاز (Caucasus).....	۶۲
۱-۲-۱- قفقاز شمالی.....	۶۲
۱-۲-۲- قفقاز جنوبی.....	۶۳
۳- مشخصات کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز.....	۶۳
۱-۳-۱- ترکمنستان (TURKMENISTAN).....	۶۴
۱-۳-۲- قزاقستان (KAZAKHSTAN).....	۶۵
۱-۳-۳- قرغیزستان (KYRGYZSTAN).....	۶۶
۱-۳-۴- ازبکستان (UZBEKISTAN).....	۶۷
۱-۳-۵- تاجیکستان (TAJIKISTAN).....	۶۸
۱-۳-۶- آذربایجان (AZERBAIJAN).....	۶۹
۱-۳-۷- ارمنستان (ARMENIA).....	۷۰
۱-۳-۸- گرجستان (GEORGIA).....	۷۱
فصل سوم.....	۷۳
علل ایجاد و حفظ روابط استراتژیک ترکیه و غرب در دهه ۱۹۹۰ میلادی.....	۷۳
۱-۳- نقش تحولات داخلی ترکیه در ایجاد و حفظ روابط استراتژیک ترکیه و غرب.....	۷۳
۱-۱-۳- مقدمه.....	۷۳
۱-۲-۳- ماهیت نظام سیاسی ترکیه.....	۷۵
۱-۳-۳- ثبات نسبی ترکیه.....	۷۸
۱-۴-۳- ظهور بخش خصوصی قدرتمند در ترکیه.....	۸۲
۱-۵-۳- جایگاه نظامیان در تصمیم‌گیری و حفظ روابط استراتژیک با غرب.....	۸۶

- ۳-۲- نقش تحولات پیرامونی ترکیه در ایجاد و حفظ روابط استراتژیک ترکیه با
غرب ۹۳
- ۳-۲-۱- مقدمه ۹۳
- ۳-۲-۲- اهمیت ژئوپلیتیک ترکیه (محیط استراتژیک) ۹۷
- ۳-۲-۳- منازعه میان همسایگان ترکیه ۱۰۱
- ۳-۲-۴- جایگاه تحولات خاورمیانه در روابط ترکیه و غرب ۱۰۶
- ۳-۱-۵- جایگاه تحولات آسیای مرکزی و قفقاز در روابط ترکیه و غرب ۱۱۱
- فصل چهارم ۱۱۵
- روابط استراتژیک ترکیه و آمریکا در دهه ۱۹۹۰ میلادی ۱۱۵
- ۴-۱- مقدمه ۱۱۵
- ۴-۲- تعامل منافع ترکیه و آمریکا ۱۲۳
- ۴-۳- نتیجه‌گیری ۱۲۸
- فصل پنجم ۱۲۹
- اتحاد استراتژیک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی در دهه ۱۹۹۰ میلادی ۱۲۹
- ۵-۱- مقدمه ۱۲۹
- ۵-۲- تاریخچه روابط ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی ۱۳۲
- ۵-۳- مفاد و محتوای پیمان استراتژیک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی ۱۳۸
- ۵-۳-۱- همکاری‌های صنعتی- نظامی ۱۴۰
- ۵-۳-۲- پروازهای آموزشی- آزمایشی ۱۴۰
- ۵-۳-۳- مانورهای دریایی مشترک با مشارکت آمریکا ۱۴۱
- ۵-۳-۴- تبادل اطلاعات نظامی و امنیتی ۱۴۲
- ۵-۴- زمینه‌های شکل‌گیری و تکوین اتحاد استراتژیک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی ۱۴۳
- ۵-۴-۱- غیر عرب بودن ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی ۱۴۶
- ۵-۴-۲- درگیری ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی با مخالفین در داخل
مرزهای خود ۱۴۶

۵-۴-۳- دشمن تراشی ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی جهت ایجاد	۱۴۷
همبستگی ملی.....	۱۴۷
۵-۴-۴- رابطه ی نزدیک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی با آمریکا.....	۱۴۸
۵-۵-۵- اهداف و منافع ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی از اتحاد با یکدیگر.....	۱۵۰
۵-۵-۱- اهداف و منافع مشترک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی.....	۱۵۰
۵-۵-۱-۱- تلاش برای باز یابی اهمیت استراتژیک سابق پس از پایان	
حکم سرد.....	۱۵۰
۵-۵-۱-۲- مقابله با کشورهایی که ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی آن	
ها را تهدیدی علیه منافع خود می دانستند.....	۱۵۲
۵-۵-۱-۳- نقش منابع انرژی در نزدیکی ترکیه و دولت جعلی	
صهیونیستی.....	۱۵۳
۵-۵-۲- اهداف و منافع خاص ترکیه.....	۱۵۴
۵-۵-۲-۱- جلب حمایت لابی یهود در آمریکا.....	۱۵۴
۵-۵-۲-۲- تقویت قدرت نظامی و ایفای نقش محوری در منطقه.....	۱۵۴
۵-۵-۲-۳- اهداف اقتصادی.....	۱۵۵
۵-۵-۲-۴- دیگر اهداف ترکیه.....	۱۵۶
۵-۵-۳- اهداف و منافع خاص دولت جعلی صهیونیستی.....	۱۵۶
۵-۵-۳-۱- کسب مشروعیت سیاسی- اقتصادی.....	۱۵۶
۵-۵-۳-۲- استفاده از منابع عظیم آبی ترکیه.....	۱۵۷
۵-۵-۳-۳- دیگر اهداف دولت جعلی صهیونیستی.....	۱۵۸
۵-۶- پیامدهای اتحاد ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی.....	۱۵۹
۵-۶-۱- پیامدهای نظامی- امنیتی.....	۱۵۹
۵-۶-۲- پیامدهای سیاسی- اقتصادی.....	۱۶۱
۵-۷- نتیجه گیری.....	۱۶۲
فصل ششم.....	۱۶۵
اهداف ترکیه در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی.....	۱۶۵
۶-۱- مقدمه.....	۱۶۵

- ۶-۲- اهداف سیاسی ترکیه در منطقه ی آسیای مرکزی و قفقاز..... ۱۶۷
- ۶-۲-۱- بسط و توسعه ایدئولوژی کمالیسم..... ۱۶۸
- ۶-۲-۲- پان ترکیسم..... ۱۷۳
- ۶-۳- استراتژی سیاسی ترکیه در آسیای مرکزی و قفقاز..... ۱۷۶
- ۶-۴- اهداف اقتصادی ترکیه در منطقه ی آسیای مرکزی و قفقاز..... ۱۸۳
- ۶-۵- استراتژی اقتصادی ترکیه در منطقه ی آسیای مرکزی و قفقاز..... ۱۸۸
- ۶-۵-۱- سازمان همکاری اقتصادی (اگو)..... ۱۸۹
- ۶-۵-۲- مواضع ترکیه در قبال اگو..... ۱۹۲
- فصل هفتم..... ۱۹۹
- اهداف آمریکا در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی..... ۱۹۹
- ۷-۱- مقدمه..... ۱۹۹
- ۷-۲- اهداف سیاسی آمریکا در منطقه ی آسیای مرکزی و قفقاز..... ۲۰۰
- ۷-۲-۱- مهار اسلام گرایی و جلوگیری از رشد اسلام خواهی در منطقه..... ۲۰۰
- ۷-۲-۲- مهار جمهوری اسلامی ایران..... ۲۰۲
- ۷-۲-۲-۱- تخریب چهره جمهوری اسلامی ایران نزد ملل این منطقه..... ۲۰۲
- ۷-۲-۲-۲- جلوگیری از همکاری های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی..... ۲۰۲
- کشورهای منطقه با ایران..... ۲۰۳
- ۷-۲-۲-۲-۱- جهت سیاسی..... ۲۰۴
- ۷-۲-۲-۲-۲- جهت اقتصادی..... ۲۰۴
- ۷-۲-۲-۲-۳- جهت نظامی..... ۲۰۴
- ۷-۲-۲-۳- تلاش برای ارائه یک مدل مورد نظر آمریکا برای کشورهای منطقه و گسترش دموکراسی..... ۲۰۵
- ۷-۲-۳- جلوگیری از نفوذ بیش از حد روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز..... ۲۰۶
- ۷-۳- اهداف اقتصادی آمریکا در آسیای مرکزی و قفقاز..... ۲۰۷
- ۷-۴- اهداف نظامی- امنیتی آمریکا در آسیای مرکزی و قفقاز..... ۲۱۲
- ۷-۵- شاخص های نفوذ آمریکا در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی..... ۲۱۵

۷-۵-۱- روابط سیاسی و دیپلماتیک آمریکا و کشورهای آسیای مرکزی و	
قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی.....	۲۱۵
۷-۵-۲- سرمایه‌گذاری گسترده شرکت‌های آمریکایی در کشورهای آسیای	
مرکزی و قفقاز به ویژه در بخش نفت و گاز.....	۲۱۹
۷-۵-۳- تأکید واشنگتن بر کنترل خط لوله ی انرژی دریای خزر به بازارهای	
جهانی.....	۲۲۱
۷-۵-۴- نفوذ نظامی- امنیتی آمریکا در منطقه.....	۲۲۲
فصل هشتم.....	۲۲۷
اهداف دولت جعلی صهیونیستی در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی.....	۲۲۷
۸-۱- مقدمه.....	۲۲۷
۸-۲- اهداف امنیتی.....	۲۳۸
۸-۳- اهداف سیاسی.....	۲۳۳
۸-۴- اهداف اقتصادی.....	۲۳۸
۸-۴-۱- دستیابی به مواد خام اولیه برای تولیدات صنعتی دولت جعلی	
صهیونیستی.....	۲۳۹
۸-۴-۲- سرمایه‌گذاری در پروژه‌های گسترده کشاورزی و بیابان‌زدایی.....	۲۴۰
۸-۴-۳- تلاش برای جلوگیری از مشارکت ایران در توانایی‌های منطقه.....	۲۴۱
۸-۴-۴- فروش محصولات و بازاریابی تولیدات دولت جعلی صهیونیستی.....	۲۴۲
فصل نهم.....	۲۴۳
روابط ایران و روسیه قبل از فروپاشی شوروی.....	۲۴۳
۹-۱- مقدمه.....	۲۴۳
۹-۲- تماس‌های اولیه بین ایران و روسیه.....	۲۴۵
۹-۳- روابط ایران و روسیه در دوران توسعه طلبی ارضی روسیه.....	۲۴۶
۹-۴- روابط ایران و روسیه در دوران رقابت‌های استعماری روسیه و انگلستان در	
ایران.....	۲۴۸
۹-۵- روابط ایران و روسیه از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ م روسیه تا جنگ جهانی دوم	
.....	۲۵۰

- ۹-۶- روابط ایران و روسیه در دوره ی زمانی بین جنگ جهانی دوم تا وقوع انقلاب اسلامی در ایران..... ۲۵۳
- ۹-۷- روابط ایران و روسیه از انقلاب اسلامی تا فروپاشی شوروی..... ۲۵۶
- فصل دهم..... ۲۶۳
- روابط ایران و روسیه پس از فروپاشی شوروی تا سال ۱۹۹۶ میلادی..... ۲۶۳
- ۱-۱- مقدمه..... ۲۶۳
- ۱-۲- سطوح مختلف همکاری های ایران و روسیه..... ۲۶۵
- ۱-۲-۱- همکاری های دوجانبه ی ایران و روسیه پس از فروپاشی شوروی..... ۲۶۵
- ۱-۲-۲- همکاری های منطقه ای ایران و روسیه..... ۲۶۹
- ۱-۲-۲-۱- همکاری برای حل بحران های منطقه ای..... ۲۶۹
- ۱-۲-۲-۲- سازمان همکاری های دریای خزر..... ۲۷۰
- ۱-۲-۲-۳- بهره برداری از منابع نفت و گاز دریای خزر..... ۲۷۰
- ۱-۲-۲-۴- همکاری در خصوص انتقال انرژی از حوزه ی دریای خزر..... ۲۷۲
- ۱-۲-۵- ارتباط کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز با اقتصاد جهانی..... ۲۷۳
- ۱-۲-۳- همکاری ایران و روسیه در سطح بین المللی..... ۲۷۵
- ۱-۳- منافع روسیه و ایران از گسترش همکاری ها با یکدیگر..... ۲۷۷
- ۱-۳-۱- منافع روسیه در خصوص گسترش همکاری ها با ایران..... ۲۷۷
- ۱-۳-۱-۱- جلب حمایت ایران برای مخالفت با توسعه ی ناتو به شرق..... ۲۷۷
- ۱-۳-۱-۲- استفاده از ابزار ایران برای مقابله با نفوذ قدرت های بیگانه در منطقه..... ۲۷۸
- ۱-۳-۱-۳- نزدیکی به ایران برای نفوذ در خاورمیانه، خلیج فارس و کشورهای اسلامی..... ۲۷۸

۱۰-۳-۱-۴- استفاده از ایران به عنوان ابزاری برای گرفتن امتیاز از غرب	۲۸۰
۱۰-۳-۱-۵- همکاری با ایران برای جلوگیری از تشدید مسایل ملیت	
گرایی، اسلام گرایی افراطی و بی ثباتی منطقه	۲۸۱
۱۰-۳-۲- منافع ایران در گسترش همکاری های خود با روسیه	۲۸۲
۱۰-۳-۲-۱- نگاه به روسیه به عنوان تأمین کننده تسلیحات و تکنولوژی	
جدید	۲۸۲
۱۰-۳-۲-۲- همکاری با روسیه برای جلوگیری از سلطه ی شرکت های	
خارجی و فرامیلتی بر منابع نفت و گاز منطقه	۲۸۳
۱۰-۴- نتیجه گیری	۲۸۴
فصل یازدهم	۲۸۷
تأثیر شکل گیری محور ترکیه- آمریکا- دولت جعلی صهیونیستی در آسیای مرکزی و	
قفقاز در دهه ۱۹۹۰ میلادی بر گسترش همکاری های ایران و روسیه	۲۸۷
۱-۱- مقدمه	۲۸۷
۱-۲- اهداف و منافع ایران در آسیای مرکزی و قفقاز	۲۹۱
۱-۳- اهداف و منافع روسیه در آسیای مرکزی و قفقاز	۲۹۳
۱-۴- همکاری های ترکیه، آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی در آسیای مرکزی و	
قفقاز به منظور مقابله با منافع ایران و روسیه	۲۹۶
۱-۵- تأثیر شکل گیری محور ترکیه- آمریکا- دولت جعلی صهیونیستی بر	
نزدیکی ایران و روسیه	۳۰۱
نتیجه گیری	۳۰۷
منابع و مأخذ	۳۱۱
۱- کتاب ها و مقالات فارسی و عربی	۳۱۱
۲- خبرگزاری ها، مجلات و روزنامه های فارسی	۳۲۴
۳- کتاب ها و مقالات انگلیسی	۳۲۵
۴- خبرگزاری ها، مجلات و روزنامه های لاتین	۳۲۷
۵- سایت های اینترنتی	۳۲۷

www.ketab.ir

پیشگفتار

فروپاشی «اتحاد جماهیر شوروی» یکی از ژرف‌ترین تحولات ژئوپلیتیکی بود که در واپسین دهه قرن بیستم حادث شد. این تحول نه تنها موجبات سقوط «نظام دوقطبی» و پایان «جنگ سرد» را فراهم ساخت، بلکه باعث شد تا از ویرانه‌های امپراطوری پیشین شمار قابل توجهی از دولت‌های نوپنیا بر سر آورند که برخی از آن‌ها در تاریخ گذشته خویش هرگز طعم استقلال را در مقام یک دولت ملی به مفهوم جدید آن نچشیده بودند. کشورهایی که از فروپاشی شوروی در سال ۱۹۹۱ میلادی در مناطق «آسیای مرکزی» و «قفقاز» به وجود آمدند عبارتند از: «ترکمنستان»، «قزاقستان»، «قرقیزستان»، «ازبکستان»، «تاجیکستان»، «ارمنستان»، «آذربایجان» و «گرجستان». که عمدتاً درگیر مشکلات داخلی خود بودند و از ثبات سیاسی و اقتصادی لازم برخوردار نبودند. تأسیس دولت‌های تازه استقلال یافته در حوزه‌های پیرامونی اتحاد جماهیر شوروی سابق، هم محیط منطقه‌ای و بین‌المللی را که در آن ظهور یافتند متحول نمود و هم دستور کارهای جدیدی را فراوری جامعه بین‌المللی نهاد. در نتیجه قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای برای نفوذ در میان کشورهای بوظهور و دستیابی به منابع غنی منطقه به تکاپوی گسترده‌ای دست زدند و برای نفوذ و حضور مؤثرتر در میان کشورهای جدیدالتأسیس و کسب منافع بیش‌تر به رقابت با یکدیگر پرداختند. از جمله قدرت‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای که در صدد نفوذ در میان کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز برآمدند، «آمریکا»، «دولت جعلی صهیونیستی»، «ترکیه»، «روسیه» و «جمهوری اسلامی ایران» بودند. در این خصوص برخی کشورها که دارای همسویی بیش‌تری در اهداف، منافع و جهت‌گیری‌های سیاست خارجی خود بودند به اتحادیه‌ها و همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه میان خودشان روی آوردند تا در رقابت با قدرت‌های

دیگر بتوانند منافع خود را تأمین نمایند که این امر با عکس العمل کشورهای رقیب مواجه می‌شد.

از میان این قدرت‌ها ترکیه با نزدیکی به دولت جعلی صهیونیستی و آمریکا در صدد تحدید نفوذ ایران و روسیه در این مناطق برآمد که این امر موجب گسترش روابط دوجانبه‌ی ایران و روسیه شد.

ایران و روسیه پس از فروپاشی شوروی بنا به دلایل بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی به سمت گسترش روابط دوجانبه در سطوح مختلف منطقه‌ای و بین‌المللی سوق داده شدند. از دلایلی که در گسترش همکاری‌های ایران و روسیه پس از فروپاشی شوروی مؤثر بود، می‌توان به نفوذ محور «ترکیه-آمریکا-دولت جعلی صهیونیستی» در مناطق آسیای مرکزی و قفقاز و تلاش در جهت تحدید نفوذ ایران و روسیه در این مناطق اشاره کرد. رابطه ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی در سال ۱۹۹۶ با ایجاد اتحاد استراتژیک بین این دو به اوج خود رسید. حمایت‌های همه‌جانبه آمریکا از این اتحاد تحلیلگران را بر آن داشت که آمریکا را طرف سوم این اتحاد قلمداد کنند. شکل‌گیری این اتحاد نقش مهمی در تشدید همکاری‌های ایران و روسیه ایفا نمود و به روابط دو کشور بعد «استراتژیک» بخشید.

با فروپاشی شوروی، ترکیه در صدد توسعه‌ی نفوذ اقتصادی و سیاسی در مناطق آسیای مرکزی و قفقاز برآمد. با آشکار شدن محدودیت‌های ترکیه در این راستا، برخی کشورها از جمله آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی با هدف تعقیب سیاست انزوای ایران و تحدید نفوذ روسیه در منطقه، به تقویت نقش ترکیه در منطقه پرداختند. از مهم‌ترین دلایل نزدیکی ترکیه به آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی، استفاده از امکانات اقتصادی و سیاسی این دو برای تحکیم و گسترش نفوذ خود در منطقه بود. آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی نیز در صدد بهره‌گیری از موقعیت ژئوپلیتیکی ترکیه به عنوان

پلی ارتباطی با مناطق استراتژیک آسیای مرکزی و قفقاز بودند. در مقابل کشورهای ایران و روسیه برای جلوگیری از تحقق چنین امری دارای یک سری منافع مشترک بودند، در نتیجه به منظور کاهش تأثیرات و پیامدهای شکل گیری محور ترکیه- آمریکا- دولت جعلی صهیونیستی، روابط استراتژیک خود را گسترش دادند. چرا که منافع هر دو کشور ایران و روسیه در نتیجه ی حضور و نفوذ محور ترکیه- آمریکا- دولت جعلی صهیونیستی در مناطق حایل میان ایران و روسیه با محدودیت هایی مواجه می شد.

این نوشتار در پی بررسی این موضوع است که اتحاد آمریکا، ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی و همکاری های این سه قدرت در دهه ۱۹۹۰م برای نفوذ در آسیای مرکزی و قفقاز تا چه اندازه بر گسترش همکاری های ایران و روسیه پس از فروپاشی شوروی تأثیر گذاشته است.

در واقع می توان گفت هدف این پژوهش پاسخ به این سؤال است که تشکیل محور «ترکیه- آمریکا- دولت جعلی صهیونیستی» در دهه ۱۹۹۰م برای نفوذ در آسیای مرکزی و قفقاز، چه تأثیری بر مناسبات بین «جمهوری اسلامی ایران و روسیه» در این مقطع زمانی برجای گذاشت؟

به ناچار برای پاسخ گویی به این سؤال اصلی باید به سؤال های فرعی دیگری پاسخ گفت. از جمله این سؤال های فرعی عبارتند از: چه عواملی در شکل گیری اتحاد بین کشورها تأثیر دارد؟ اهمیت استراتژیک آسیای مرکزی و قفقاز چیست؟ سیاست اتحاد استراتژیک ترکیه و آمریکا در طی دهه ۱۹۹۰م چگونه بوده است؟ چه زمینه ها و ضرورت هایی باعث ایجاد سیاست اتحاد استراتژیک ترکیه و آمریکا در طی دهه ۱۹۹۰م شده است؟ اهمیت و پیامدهای اتحاد استراتژیک ترکیه و دولت جعلی صهیونیستی در دهه ۱۹۹۰م چه می باشد؟ ترکیه، آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی چه اهدافی را در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰م دنبال می کردند؟ سیر تاریخی

روابط ایران و روسیه قبل از فروپاشی شوروی به چه صورت بوده است؟ پس از فروپاشی شوروی، روابط ایران و روسیه در دهه ۱۹۹۰م چه مرحله‌ای را پشت سر گذاشته است؟ اتحاد استراتژیک ترکیه، آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی چه تأثیری را در مناسبات بین ایران و روسیه در دهه ۱۹۹۰م به جای گذاشته است؟ که در این پژوهش به آن‌ها پاسخ می‌دهیم. باید یادآوری کرد که روابط آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته است چون به نظر نگارنده اتحاد بین آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی در صحنه بین‌المللی از مسلمات کاملاً واضح بوده و بررسی آن در این پژوهش تکرار مکررات خواهد بود.

پژوهش حاضر از یازده فصل و یک نتیجه‌گیری تشکیل شده است. در فصل اول به مفهوم اتحادها، انواع اتحادها و هم‌چنین علل تشکیل اتحادها پرداخته شده است. فصل دوم مناطق آسیای مرکزی و قفقاز را معرفی کرده است. فصل سوم علل ایجاد و حفظ روابط استراتژیک ترکیه و غرب در دهه ۱۹۹۰م را تشریح نموده است. فصل‌های چهارم و پنجم روابط ترکیه با آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی در دهه ۱۹۹۰م را بصورت تحلیلی بیان کرده است. فصل‌های ششم، هفتم و هشتم اهداف ترکیه، آمریکا و دولت جعلی صهیونیستی در آسیای مرکزی و قفقاز در دهه ۱۹۹۰م را مورد بررسی قرار داده است. در فصل‌های نهم و دهم روابط ایران و روسیه قبل و بعد از فروپاشی شوروی بصورت تاریخی-تحلیلی بیان شده است. فصل یازدهم تأثیر شکل‌گیری محور ترکیه-آمریکا-دولت جعلی صهیونیستی در دهه ۱۹۹۰م بر گسترش روابط ایران و روسیه را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

اصغر شکری مقدم